

İŞLETME YÖNETİCİLERİNİN TİCARET HUKUKU FARKINDALIKLARINA İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA

A RESEARCH ON THE EXTENSION OF COMMERCIAL LAW OF BUSINESS ADMINISTRATORS

Mahmut YARDIMCIOĞLU*
Medine Rukiye GÜL**

Öz

İçerisinde bulunduğumuz bilgi ve teknoloji çağında ticari sınırlar artık internet sayesinde ortadan kalkmış ve işletmelerin daha rekabetçi ve sürdürülebilir olmaları için ise modern yönetim tekniklerinden yararlandıkları görülmektedir. İşletmelerin birbirleriyle ve tüketicilerle yapmış olduğu alışverişlerin daha güvenilir olması bakımından gerek geçmişte, gerekse de günümüzde pek çok hukuki düzenlemeler yapılmıştır. İşletme yöneticilerinin yönetim ve finans dışında ayrıca hukuki açıdan da yeterliliğe sahip olmaları gerekmektedir. İşletme yöneticilerinin içerisinde buldukları işletmenin hem kişilerle yaptığı hem de işletmelerle yapmış olduğu alışverişlerle ilgili kurallar, sigortalar, ticari borçlar, işletmenin kuruluşu vb. ticari işletmeyle ilgili olan tüm hususlar ticaret kanunu kapsamındadır. Bu bağlamda işletme yöneticilerinin hem ilgili kanun olan ticaret kanunu, hem de ticaret hukuku ile ilgili farkındalıkları öne çıkmaktadır. Bu araştırmanın amacı, öncelikle ticaret hukukuna vurgu yaparak ticaret hukukuna hâkim olan sistemleri ele almak, işletme yöneticilerinin ticaret hukuku ile ilgili farkındalıklarını incelemek ve bazı değerlendirmelerde bulunmaktır.

Anahtar Sözcükler: Ticaret, Ticaret Hukuku, İşletme Yönetimi.

Jel Kodları: F10, K00, M10.

Abstract

In the age of information and technology, the commercial boundaries have been eliminated with the help of the internet and it is seen that enterprises benefit from modern management techniques in order to be more competitive and sustainable. Many legal arrangements have been made both in the past and nowadays in order to make the shopping with the consumers and consumers more reliable. In addition to management and finance, business managers should also be competent in legal terms. The rules of the businesses that the business managers of the enterprises they conduct with both the individuals and the businesses they have made with the enterprises, insurance, commercial debts, establishment of the enterprise etc. all matters relating to the commercial enterprise are covered by the commercial law. In this context, the awareness of business executives regarding both the commercial law, which is the related law, and the commercial law are prominent. The aim of this research is to examine the commercial law systems with an emphasis on commercial law and to examine and evaluate the business managers' awareness of commercial law.

Key Words: Trade, Commercial Law, Business Management.

Jel Codes: F10, K00, M10.

1. GİRİŞ

* Prof. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, mahmutyardimcioglu@gmail.com

** Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, mdnrkygl@gmail.com

Günümüz işletmeleri birer açık sistem niteliği taşıdıklarından ötürü içerisinde oldukları çevre ile her zaman etkileşim ve iletişim içerisindeyler. Bu etkileşim ve iletişimler çok yönlü olmaktadır (Mucuk, 2013). Mal temininden, ürün/hizmet pazarlamasına varana dek işletmeler içerisinde buldukları çevre ile de her zaman ticari ilişkiler içerisindeyler (Koçel, 2014). Bu etkileşim, iletişim ve ticari ilişkileri doğru ve sağlıklı şekilde sürdürmek için işletme yöneticilerine büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir (Mucuk, 2013). İşletme yöneticileri, yönetim fonksiyonlarından olan planlama, örgütlenme, yönlendirme ve kontrolün dışında aynı zamanda hukuki açıdan da üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmek zorundadır (Karahan, 2004). Çünkü hem tüketici, hem de satıcı bazı haklara sahiptir. İşletme yöneticilerinin de bu hukuki sorumlulukları yerine getirebilmek amacıyla, ticaret hukukuna hâkim olan ilkeleri bilmesi ve benimsemesi gerekmektedir.

Ticaret, iktisadi bir faaliyet niteliğindedir. Ticaretle üretim faaliyeti ürünleri, tüketim faaliyeti haline getirilmektedir. Üretim aşamasından tüketim aşamasına kadar olan tüm işlemleri ticaret olarak nitelendirmek mümkündür (Mucuk, 2013). Ayrıca bir organizasyon niteliği taşıyan ticaret, aynı zamanda piyasa ekonomisi niteliğini de taşımaktadır. Özetle hizmet ve malların üretimine, aynı zamanda değişimine ve tüketimine dair yapılan tüm faaliyetleri de “ticaret” olarak nitelendirmek mümkündür (Karahan ve Arslan, 2015).

Ticaret ile ilgili kuralları, yukarıda da sözü edildiği üzere ticaret hukukunu ilgilendirmektedir. Ticaretin yapıldığı ve tüm ticari faaliyetlerin görüldüğü en temel unsurlar ise hiç kuşkusuz işletmelerdir (Başoğlu ve Kapancı, 2016). İşletmeler ise, ekonomik açıdan fayda sağlamak için bir takım ekonomik faaliyetlerde bulunmak üzere, emek ve sermayenin örgütlenmesi yoluyla kurulmuş olan ticarethane, fabrika ya da ticari bir biçimde işletilen müesseseler ticari işletme niteliğindedir (Mucuk, 2013). Söz konusu işletmeler gerek ticari işletme, gerekse de esnaf işletmesi niteliğinde olabilmektedir (Karahan, 2004). Fakat temel ticari faaliyetler ise ticari işletmelerde yapılabilmektedir. Çalışma başlığını oluşturan “Ticaret Hukuku” aynı zamanda ticari işleri ve bu işleri yapan ticari işletmelerle ilgisi olan bir nevi kurallar yumağıdır (Karahan ve Arslan, 2015). Ülkemizde ticari işlemler ile ilgili en önemli düzenleme 29.06.1956 tarihinde yürürlüğe giren 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK)’dur (Köse, 2016).

2000 sonrası ticari yaşamın küresel düzeye ulaşması ve durdurulamaz bir biçimde gelişmesi, aynı zamanda ekonomik rekabetinde her geçen gün ivme kazanmış olması ile birlikte hukuk kurallarının net bir biçimde ticari yaşam içerisindeki gelişmelere karşı ağır kalmasından ötürü ülkemizde dâhil olmak üzere pek çok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler bir takım yeni düzenlemelere gitmiştir (Başoğlu ve Kapancı, 2016). Ticaret hukukunun günümüzdeki durumu ticari yaşamın daha sağlam zemine oturtulması amacıyla TTK’da yeni değişiklikler yapılmıştır ve sonuç olarak TTK ile ilgili olan temel düzenlemeler ise 12.01.2011 tarihinde 6102 sayılı Kanun doğrultusunda yapılmıştır (Kayar, 2015).

2. TİCARET HUKUKU

Gerek ekonomi gerekse de hukuk biliminde “ticaret” kelimesi farklı kapsamlara sahiptir. Ekonomik açıdan ticaret, hizmet ve malların üretim ve aynı zamanda tüketim ile ilgili olan aşamalar arasındaki aracılık faaliyeti olarak tanımlanmaktadır (Taşkent, 2012). Ticaret Hukuku, ticari karaktere sahip tüm olaylarda yer alan ve ticari niteliğe sahip hükümler doğrultusunda oluşan bir kurallar yumağıdır ve Ticaret Kanunu kapsamında ticari hükümler yer almaktadır (Bahtiyar, 2012). Ticaret Hukuku, hukuk düzeni içerisinde özel hukukun bir dalıdır. Bu amaçla ticaret hukuku, ticari işleyişi kolaylaştırmak amacıyla, değişen çağa ve ihtiyaçlara yanıt vermek amacıyla sürekli değişikliklere uğramıştır (Kayar, 2015). Ticaret Hukuku ile ilgili temel düzenlemeler 6102 sayılı TTK’da yer almaktadır. Fakat diğer kanunlardan olan Bankacılık Kanunu, Sigortacılık Kanunu gibi

kanunlarda da ticaret hukuku ile ilgili kurallar bulunmaktadır (Köse, 2016). Bu bağlamda ticaret hukuku (Ülgen ve ark., 2015; Kayar, 2015);

- Malların gerek üretim gerekse de tüketim gibi aşamaları ticaret hukuku kapsamına girmektedir.
- Ticaret hukuku; üretim, değişim ve tüketim aşamalarındaki ticari faaliyetleri düzenleyen ve bunları konu edinen bir hukuk dalıdır.
- Özetle ticaret hukuku, ticari faaliyetlerin düzenlenmesi amacıyla oluşturulmuş bir hukuk dalıdır.

Ticaret Hukuku, taraflar arasındaki hukuki işlemleri konu ele alan bir hukuk birimidir. Tacirler açısından, sahip oldukları hakları yasalar doğrultusunda korumaya alan ticaret hukuku, gerek işletme sahipleri gerekse de alıcılar açısından büyük öneme sahiptir ve kişilerin yasalar karşısında ne gibi haklara sahip olduğunu ayrıntılı bir biçimde anlatmaktadır (Başoğlu ve Kapancı, 2016). Kişiler arası ekonomik ilişkileri temel alan ve bu şekilde de tanımlanabilecek olan ticari hukuk, geniş kapsama sahip olan hukuk birimlerinden biridir (Kayar, 2015). Tüm bu açıklamalardan sonra ticaret hukukunun düzenlenmesinde hâkim olan sistemler aşağıda sıralanmaktadır.

2.1. Ticaret Hukukuna Hâkim Olan Sistemler

Ticaret hukukunun uygulama alanı hakkında hakim olan görüş ve sistemler vardır. Klasik görüş ve modern görüş olmak üzere iki görüş vardır. Araştırmanın bu kısmında bu görüşlerin alt sistemleri üzerinde durulacaktır.

2.1.1. Klasik Görüş

Klasik görüşte hâkim olan sistemleri subjektif, objektif ve karma sistem şeklinde üç kısma ayırmak mümkündür.

a) Subjektif Sistem: Subjektif sistemin konusunu tacirler oluşturmaktadır. Bu bağlamda subjektif sistem tacirler hukuku niteliğindedir. Bu sistem tacirler açısından ayrıcalıklı bir sınıf oluşturmuştur (Bahtiyar, 2012). Subjektif sistem, 1673 ve 1681 tarihli Fransız Ticaret Emirnameleri ve 1897 tarihli Alman Ticaret Kanunu bu sistem doğrultusunda oluşturulmuştur. Subjektif sistem açısından tacirin yaptığı tüm işlemler ticari iş niteliğindedir ve işlettiği yer de ticari işletmedir ve tacir ile ilgili davalar da ticari davalardır (Başoğlu ve Kapancı, 2016). Subjektif sistem ile ilgili olarak çok fazla eleştiri yapılmıştır. Konu ile ilgili olarak ticaret hukukunun sadece tacirlere değil, tüm ticari işlemlerde uygulanması gerektiğinin altı çizilmiştir (Köse, 2016). 1789 yılında yaşanan Fransız Devrimi ise subjektif sistemin sonunu getiren bir gelişme olarak tarihe geçmiştir. Fransız Devrimi'nden sonra subjektif sistem ortadan kalkmış ve yerini objektif sisteme bırakmıştır (Taşkent, 2012).

b) Objektif Sistem: Bu sistem, ticari iş açısından en uygun sistem niteliğindedir. Uygulama açısından da ticari muameleler öncelik taşımaktadır. Objektif sistem yukarıda da sözü edildiği üzere Fransız İhtilali sonrasında ortaya çıkmıştır. Bir nevi tacir hukukuna karşı duruş niteliğindedir (Çetiner ve Yüksel, 2017). Buna göre bazı koşullara uygun olarak yapılan ticari işlemleri yapanlar tacir olarak kabul edilecektir ve ticari hükümler de yapılan ticari işlemlere uygulanacaktır. Yapılan ticari işlemler sonucunda ortaya çıkabilecek anlaşmazlık ve uyuşmazlıklar ise ticari dava şeklinde nitelendirilecektir (Mutluer ve Uçaryılmaz, 2014). Burada dikkati çeken husus ise muamele ile ilgili olan husustur. Çünkü muameleyi yapan kişinin konumu önem arz etmemektedir. Burada önem arz

eden husus ise, muamelenin yapılmış olmasıdır (Başoğlu ve Kapancı, 2016). Ticaret hukukuna girebilmesi açısından ise yapılmış olan muamelelerin ticari olması kafidir (Ülgen ve ark., 2015).

c) Karma Sistem: Karma sistem, adından da anlaşılacağı üzere bu sistemde hem ticari iş hem de tacirler dikkate alınmaktadır. 1926 yılında oluşturulan TTK bu açıdan bir örnek niteliğindedir. Ancak karma sistem ile ilgili eleştiri ise “belirsizlik” olarak dikkati çekmektedir (Bahtiyar, 2012). İlerleyen süreçte ticaretin çeşitlenmesi ve söz konusu bu belirsizliklerin ortadan kaldırılması amacıyla modern görüş sistemi (ticari işletme sistemi) devreye girmiştir.

2.1.2. Modern Görüş (Ticari İşletme Sistemi)

Sübjektif sistemin yalnızca tacirleri öne çıkarması, objektif sistemin karmaşıklığı ve karma sistemin ortaya çıkardığı belirsizlik gibi durumlar, modern görüşün ortaya çıkmasına neden olmuştur (Ülgen ve ark., 2015). Modern görüş ticaret hukukunun, ne tacirlere ne de ticari muamele hukukuna haiz olmadığına altını çizmektedir. Modern görüşün temelinde ticaret hukuku, ticari işletmenin hukuku olduğunun altını çizmektedir (Bahtiyar, 2012). Ticari işletme kavramı yirminci yüzyıl sonrasında ortaya çıkan bir kavramdır. Bundan dolayı bu sistem yukarıda da belirtildiği üzere modern sistem şeklinde tanımlanmaktadır (Karahana ve Arslan, 2015).

Modern sistemin içeriğinde, ticari işletme merkez konuma sahiptir. Böylece yapılmış olan tüm ticari faaliyetler, ticari işletmeler vasıtasıyla yürütülmüştür. Günümüzde de bu husus ile ilgili olarak farklı bir durum yaşanmamaktadır (Çetiner ve Yüksel, 2017). Bu bağlamda ticaret hukuku, ticari işletme ile ilgili olan muamele, fiil ve işlerin düzenlendiği bir hukuk niteliğini taşımaktadır (Mutluer ve Uçaryılmaz, 2014).

2.2. Ülkemizde Ticaret Hukukunun Düzenlenmesi

Türk hukuk sistemi, modern görüş doğrultusunda ticaret hukukunu ticari işletme şeklinde kabul etmektedir (Mutluer ve Uçaryılmaz, 2014). İlgili kanun olan TTK’da düzenlenmiş olan kurallar da ticaret hukukunun kapsamındadır (Eminoğlu, 2014). TTK ticaret hukuku açısından en temel ve önemli kaynakların başında gelmektedir. Ancak TTK yegâne bir kanun niteliğinde değildir. Çünkü TTK Türk Medenî Kanununun ayrılmaz bir parçasıdır (TTK, md.1). Tüm bu bilgiler doğrultusunda ülkemizdeki ticaret hukukunun yapı taşları aşağıda sıralanmaktadır (Taşkent, 2012; Bahtiyar, 2012):

- 1840’ dan sonra Meclis-i Ticaret kurulmuştur.
- 1850 yılında Kanunname-i Ticaret kabul edilmiştir.
- 1876 yılında Mecelle kabul görmüş ve 1850 yılındaki Kanunname-i Ticaret ile ilgili olarak bazı tamamlayıcı hükümlere yer verilmiştir.
- 1926 tarihli Türk Ticaret Kanunu yürürlüğe girmiştir.
- 1929 tarihinde Deniz Ticaret Kanunu yürürlüğe girmiştir.
- 1956 yılında 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu yürürlüğe girmiştir.
- Son olarak 2011 yılında 6102 sayılı Kanun yürürlüğe girmiştir.

2.3. Ticaret Hukukunun Kapsamı ve Özellikleri

Ticaret hukuku kapsam bakımından oldukça geniş bir alana sahiptir. Öyle ki, ticaret hukuku özel hukukun Medeni hukuk ile birlikte en geniş kapsama sahip bir dalıdır. Ticaret hukukunun kapsamında (Karahana ve Arslan, 2015; Mutluer ve Uçaryılmaz, 2014; Bahtiyar, 2012; Ülgen ve ark., 2015);

Tacir: Tacir 6102 sayılı Kanun'da açık bir şekilde belirtilmiştir. İlgili kanunun 12. maddesinin 1. ve 2. Fıkralarında tacir tanımı şu şekilde yapılmıştır. “Bir işletmeyi kısmen de olsa, kendi adına işleten kişidir. Bir ticari işletmeyi kurduktan sonra bu işletmeyi açtığını, sirküler, gazete, radyo, TV vb. ilanlar yardımıyla halka ilam edem ya da işletmesini ticaret siciline kaydettirmiş olan kişi, fiilen işletmeye başlamasa da tacir sayılmaktadır” (TTK, md.12). İşletme ister kendi adına, isterse de adi bir şirket ya da ne sebepten olursa olsun ortak sıfatıyla işlemlerde bulunan kişi, iyi niyetli üçüncü kişilere karşı tacir gibi sorumludur (TTK, md.18). Tacir, tüm borçlar için iflasa tabidir. Ek olarak ilgili kanuna uygun bir ticaret unvanı seçmek, ticari işletmesini ticaret siciline tescillettirmek ve Kanun doğrultusunda gerekli ticari defterleri tutma yükümlülüğü vardır (TTK, md.18). Her tacirin, yapmış olduğu tüm ticari faaliyetlerde basiretli bir iş adamı gibi hareket etmesi gerekmektedir. Tacirlerin birbirlerini temerrüde düşürmeye, sözleşme feshine, sözleşmeden dönme gibi ihbar ve ihtarlar, noter vasıtasıyla, taahhüt edilmiş olan posta, telgraf ya da güvenli elektronik imza vasıtasıyla kayıtlı elektronik posta sistemi ile yapılır (TTK, md.18). Ticaret hukukunun kapsamında en önemli aktör olarak tacirler sayılsa da, bu özel hukukunun düzenleme alanı yalnızca tacirleri ilgilendiren konulardan oluşmamaktadır. Örneğin iki memurun birbirleriyle olan borç ilişkisi amacıyla düzenlenmiş olan senetler de ticaret hukukunun kapsamına girmektedir. Gene de herhangi bir şekilde esnaflarında haksız rekabet oluşturacak bazı faaliyetler içerisine girmeleri olasıdır ve bu davranışları yapanların tacir olmaması TTK'nın uygulanmasına engel teşkil etmemektedir (Çetiner ve Yüksel, 2017; Ülgen ve ark., 2015).

- Ticari Şirketler: TTK'nın 124. maddesi uyarınca ticaret şirketleri; kolektif, komandit, anonim, limited ve kooperatif şirketlerden oluşmaktadır (TTK, md.124). Ticaret şirketleri tüzel kişiliğe sahiptir. Ticaret şirketleri Türk Medeni Kanunu'nun 48. Madde kapsamında yer alan tüm haklardan yararlanabilmekte ve borçları üstlenebilmektedir.

- Ticaret sicili: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nca il merkezindeki ticaret ve sanayi odaları ile ticaret odalarında faaliyet gösterecek şekilde ticaret sicili müdürlükleri kurulur (TTK, md.24). Ticaret sicili kayıt işlemlerinin elektronik ortamda yapılabilmesi amacıyla toplanması ve işlenmesi gereken kişisel bilgiler, kişisel verilerin korunması ve bilgi güvenliğinin sağlanmasına ilişkin mevzuata uygun bir şekilde korunur (TTK, md.24).

- Haksız rekabet: İlgili kanunun amacı kişilerin karşı karşıya kalacağı haksız rekabet ile ilgili olarak dürüst ve bozulmamış rekabetin sağlanmasıdır. İlgili kanun; rakiplerin birbirleriyle ya da tedarik edenlerle müşteriler arasındaki ilişkileri etkilemek amacıyla aldatıcı veya dürüstlükle bağdaşmayan davranışların hukuka aykırılığına dikkat çekmektedir (TTK, md.54). İlgili kanunda kapsamı daha geniş olan ve her bir bent kapsamına giren fiiller dolayısıyla, haksız rekabete neden olan kişilere iki yıla kadar hapis ya da adli para cezasına çarptırılmaktadırlar (TTK, md.62).

- Cari hesap: Cari hesap, iki kişinin hukuki bir nedenden ötürü ortaya çıkan alacaklarını tek tek ya da ayrı ayrı istemekten karşılıklı bir şekilde vazgeçerek, hem alacakların hem de borçların ayrıntılı bir şekilde dönüştürülerek hesabın kapatılmasından sonra ortaya çıkan tutarı isteyebileceklerine ilişkin yapılan sözleşmedir. Ayrıca sözleşmenin geçerli olabilmesi için ise yazılı olması gerekmektedir. (TTK, md.89).

- Kıymetli evrak: Kıymetli evrak, içerdiği hak, senetten ayrı olarak ileri sürülemez ve başkalarına da devredilemez niteliğe sahiptir (TTK, md.645). Kıymetli evrakın borçlusu borcunu teslim aldığı senet karşılığında ödemekle yükümlüdür. Hile ya

da daha ağır bir kusur olmadıkça borçlu, senedin vadesi geldiğinde, senedin niteliğine göre alacaklı olduğu kişiye ödemede bulunarak borçtan kurtulabilmektedir (TTK, md.646). Mülkiyet ya da sınırlı bir ayni hak kurmak için kıymetli evrakın devri için senet üzerindeki zilyetlik devri şarttır. Bunların dışında emre yazılmış olan senetlerde ciroya, nama yazılı senetlerde yazılı bir beyan gerekmektedir. Sözü edilen bu beyan evrakın ya da ayrı bir kâğıdın üzerine yazılabilmektedir (TTK, md.647). Kıymetli evrak zayi olması durumunda ise, evrakın iptaline mahkeme karar vermektedir (TTK, md.651).

- Kara ve Deniz Taşıma Hukuku: Taşıma işleri ile ilgili hükümler TTK'da açık şekilde belirtilmiştir. 850. madde uyarınca taşıyıcı, taşıma sözleşmesi ile hem eşya hem de yolcu taşıma işini yapmaya mükellef kişidir. Ayrıca eşya tüm yükleri kapsamaktadır (TTK, md.850). İlgili Kanunun 856. maddesi uyarınca; taşıma senedi, taraflardan birinin istemesi halinde düzenlenmektedir. Senet üç nüsha şeklinde hazırlanmakta ve bu senet gönderici tarafından imzalanmaktadır. Gönderici, taşıyıcının da aynı şekilde taşıma senedini imzalamasını isteyebilir. Taşıma senedinin el yazısıyla imza, damga ya da mühür basılı olabilir. Düzenlenen üç nüshanın biri göndericiye, biri taşınan eşyaya, üçüncü nüsha ise taşıyıcıda kalır (TTK, md.856).

- Sigorta hukuku: Sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında, kişinin parayla ölçülebilecek bir menfaatinin zarara uğratan tehlikenin ve rizikonun olması durumunda bu zararın tazmin edilmesi veya birkaç kişinin hayat sürelerinden ötürü karşı karşıya kalabilecekleri olaylardan dolayı bir para ödemeyi ya da başka edimlerde bulunmayı kabul etmekle yükümlü sözleşmelerdir. Kooperatiflerde daha ziyade yapılan karşılıklı sigorta ise, 1402. Maddede yer almaktadır. Bir ya da daha fazla kişinin birleşmek suretiyle, belli bir rizikonun gerçekleşmesi halinde ortaya çıkabilecek zararları tazmin ederek borçlanmaları da karşılıklı sigortadır (TTK, md.1401-1402).

2.4. İşletme Yönetimi Açısından Ticaret Hukukunun Önemi

Ticaret hukuku, ticari ilişki içerisindeki tüm taraflar açısından koruyucu bir işleve sahiptir. Ticari faaliyetler, kişiler ya da kurumlar için büyük önem taşıdığından karşı karşıya kalınabilecek zararlar, geri dönülemez sonuçlar doğurabilmektedir. Gerek işletme sahipleri, paydaşları ve yöneticileri gerekse de işletme ile ticari ilişki içerisinde olan tüm taraflar açısından bağlayıcı fonksiyonlara sahip olan ticaret hukuku, işletmelerin faaliyetlerini sürdürmeleri açısından büyük öneme sahiptir. İlgili kanun olan TTK'da yöneticiler ile ilgili sorumluluklar, haklar ve yükümlülükler açıkça belirtilmiştir. TTK'nın 553. maddesinde, yönetim kurulu üyelerinin ve yöneticilerin, kanundan ve esas sözleşme yerine getirmekle yükümlü oldukları kusurları ihlal etmeleri durumunda, hem şirkete, hem pay sahiplerine, hem de şirket alacaklılarına karşı vermiş oldukları zarardan sorumludur (TTK, md.553) ibaresi yer almaktadır. Yöneticilerin hakları ile ilgili olarak da en çok dikkati çeken ise, 630. maddede "yöneticilerin işletme sahipleri tarafından görevden alınmaları halinde, tazminat hakları da saklıdır" (TTK, md.630) ibaresi yer almaktadır. Ticaret Hukuku açısından bir ticari işletmenin az çok devamlılık arz etmesi ve ekonomik amaç için yapmış oldukları faaliyetin bağımsız bir şekilde bir işletme müdürünün yönetiminde yapılması gerekmektedir.

Günümüz kurumsal işletmeleri rakip işletmelerle yoğun bir rekabet içerisinde olduklarından, işletmelerin haksız rekabetle karşı karşıya kalma olasılıkları da oldukça yüksektir. İşletmelerin birbirleriyle yapmış olduğu bu rekabetin şartları TTK'da açık bir şekilde belirtilmiştir. Dürüstlük kurallarına aykırı bir şekilde yapılan duyuru ve reklamlar, rakip işletmelerin mal, ürün, fiyat,

faaliyetlerini veya ticari işlerini kötölemek, haksız rekabetin başlıca suç fiilleri olarak göze çarpmaktadır (Ülgen ve ark., 2015). Ayrıca tüketicinin karar verme özgürlüğünü kısıtlamak ya da ortadan kaldırmak, mal/hizmetin gerçek değeri hakkında tüketiciyi yanıltmak, ürünün miktarı, kullanım amacını, yararını veya tehlikelerini gizleyerek müşteriye yanıltmakta en başlıca haksız rekabet fiilleri olarak dikkati çekmektedir (Kayar, 2015).

Haksız rekabetin dışında, işletmeler açısından büyük öneme sahip olan ticaret sicili, kıymetli evrak, sigorta ve taşıma ile ilgili sorumluluk ve yükümlülüklerle ilgili kapsamlı açıklamaların yer aldığı TTK, bağlayıcı, koruyucu ve cezalandırıcı hükümler doğrultusunda, değişen çağa ve döneme uygun bir şekilde sürekli düzenlenerek, işletmeler ve işletmelerle ticari ilişki içerisinde olan tüm taraflar açısından bir güvence sağlamaktadır.

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ (GAZİANTEP İLİNDE FAALİYET GÖSTEREN HALI VE İPLİK İŞLETMELERİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA)

Bu bölümde, araştırmanın amacı yöntemi, örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, araştırmanın hipotezleri hakkında bilgi verilecektir.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

İşletme yöneticilerinin ticaret hukuku farkındalıklarının ölçülmesi amacıyla yapılan bu araştırmada pilot bölge olarak Gaziantep' te halı ve iplik ile ilgili işletmeler seçilmiştir. İşletmelerde çalışan yöneticilerin, ticaret hukuku farkındalıklarını ortaya koymak araştırmanın temel amacıdır.

Daha önce yapılan literatür çalışmaları incelendiğinde, ticaret hukuku farkındalıkları farklı sektörlerde araştırıldığı görülmüştür. Ancak yapılan çalışmalarda ticaret hukuku farkındalıklarının yöneticiler kapsamında ele alınmadığı ve incelenmediği görülmektedir. Bu nedenle, bu araştırmanın alanda bir ilk olması önemlidir.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada öncelikli olarak Ticaret Hukuku, Türk Ticaret Hukuku ve Ticari İşletmeler hakkında literatür taraması yapılmıştır. Bu literatür taraması sonucunda oluşturulan bilgiler kullanılarak halı ve iplik işletmelerine yönelik uygulanacak olan anket formu hazırlanmıştır.

Anket sorularıyla ilgili literatür taraması yapılmış ve sonrasında da açık ve anlaşılır hale getirilmiştir. Anketi incelediğimiz de açık ve kapalı uçlu soruların yanı sıra, likert tarzı önermelere yer verilmektedir. Anketin açık ve kapalı uçlu ilk bölüm soruları yöneticilerin demografik özelliklerin belirlenmesi için sorulmuştur. Ayrıca ankette yer alan mesleklere dair onların tanımlanmasını oluşturacak hiçbir detaylı bilgi istenmemiştir. Böylelikle daha sağlıklı verilere ulaşmak amaçlanmıştır. İkinci bölümde ise likert tarzı önermeler yer verilmiştir.

Bu araştırma da betimsel tarama modeline ilişkisel tarama yöntemi kullanılarak yöneticilerin ticaret hukuku farkındalıklarının farklı değişkenler açısından bakılması amaçlanmıştır. Bu model betimlemeyi amaç edinen araştırmalar ile geçmişte ya da halen devam etmekte olan bir durumu var olan şekliyle gösteren uygun bir modeldir. Betimsel taramam modeline baktığımızda kendi arasında iki kısma ayrılmıştır. Genel tarama ve örnek olay olarak yapılan taramalardır. Bunun yanı sıra ilişkisel tarama yöntemi de tarama yöntemi kapsamına girmektedir. Genel tarama modellerine baktığımızda bir evrende oluşan çok sayıda eleman varsa evren hakkında genel bir yargıya ulaşmak ile evrenin tamamı ya da evrenden alınacak bir grup ölçüt ya da örneklem üzerinden yapılması gereken tarama sonucu oluşan düzenlemelerdir (Karasar, 2006: 55). Bu grupta yer alan ilişkisel tarama modellerinde iki ya da daha fazla değişken arasında değişimini ya da derecesini belirlemek

adına yapılan araştırma modelleri için kullanıldığından bu tarz araştırmalar için uygun görülmektedir (Cohen vd., 2000; Karasar, 2006:55).

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Gaziantep ilinde faaliyet gösteren halı ve iplik işletmeleri yöneticileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise evrenden basit tesadüfî, olarak seçilen 193 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırma için toplamda 200 adet anket dağıtılmış ve 193 anket cevaplanarak geri dönüş sağlanmıştır.

3.4. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, alan yazın taraması yapılarak amaca en uygun olduğu düşünülen ölçekler kullanılmıştır. Araştırmada "ticaret hukuku farkındalığı" ve "demografik özellikleri" içeren anket formu kullanılmıştır.

Araştırma örnekleminin dağılımlarının incelenebilmesi adına oluşturulan demografik özellikleri belirleyen kişisel bilgi formunda; yaş, cinsiyet, eğitim durumu, işletme yöneticiliği süresi ve mevcut işletmedeki yöneticilik süresi şeklinde oluşan 5 önermeye yer verilmiştir.

Ticaret hukuku farkındalığı ölçeği araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Bu ölçeğe ilişkin maddeler yazılırken literatür taraması yapılmış ve kurumsal yapıya ilişkin hususlar dikkate alınmıştır. Ölçeğe ilişkin maddeler hazırlanırken bu özellikler göz önüne alınmış ve temsil edilmeye çalışılmıştır. Gerekli incelemeler yapıldıktan sonra yöneticilerin ticaret hukuku farkındalığına ilişkin 14 madde yazılmıştır. Daha sonra bu ifadeler alan uzmanlarına da incelenmiş ve ölçek oluşturulmuştur. Bu ölçekte 5'li likert 1.Kesinlikle Katılmıyorum, 2. Katılmıyorum, 3.Kararsızım, 4.Katılıyorum, 5.Kesinlikle Katılıyorum seçeneklerine yer verilmiştir.

3.5. Verilerin Setlerinin Çözümü ve Yorumu

193 katılımcıyla gerçekleşen ve katılımcılardan almış olduğumuz bilgilere dayandırılarak elde edilen veriler SPSS 24.0 paket programına kodlanmıştır. Öncelikle güvenilirlik analizi yapılmış ve anketlerin güvenilirlik düzeyleri belirlenmiştir. Demografik bilgileri içeren istatistikî bilgiler birlikte frekans, aritmetik ortalama ve ölçeklere dair bulgular önermeler düzeyinde ayrı ayrı veri olarak toplanmıştır. Demografik bilgilerden bulunan değişkenler ile ticaret hukuku farkındalıkları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için bağımsız gruplar t-testi ve tek yönlü varyans (ANOVA) analizleri yapılmıştır.

3.6. Araştırmanın Hipotezleri

Anketler aracılığı ile toplanan veriler işletme yöneticilerinin ticaret hukuku farkındalıklarını tespit etmek amacı ile oluşturulan aşağıdaki ana hipotezi test etmekte kullanılmıştır.

H₁: Ticaret hukuku farkındalıkları ile yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır,

H₂: Ticaret hukuku farkındalıkları ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık vardır,

H₃: Ticaret hukuku farkındalıkları ile eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık vardır,

H₄: Ticaret hukuku farkındalıkları ile işletme yöneticiliği süresi arasında anlamlı bir farklılık vardır,

H₅: Ticaret hukuku farkındalıkları ile mevcut işletmedeki yöneticilik süresi arasında anlamlı bir farklılık vardır.

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE YORUMLARI

Bu bölümde anketlerden elde edilen bulguların değerlendirilerek yorumlamasına yer verilmektedir.

4.1. Araştırmanın Güvenirliliği

Güvenirlilik değeri; bir ölçme aracının tekrar ettiği ölçümlerde aynı sonucu verme derecesini göstermektedir (Baş, 2010: 144). Katılımcılara uygulanan ölçeklerin güvenirlilik analizinde Alfa Modeli'nden (Cronboch Alpha Coefficient) yararlanmıştır. Alfa Yöntemi ölçekte yer alan soruların homojen yapısını ortaya koyan bir bütünü ifade edip etmediğini araştırmaktadır. Ağırlıklı standart değişim ortalamasıdır. 0 ile 1 arasında değer alan bu katsayı Alfa Katsayısı olarak adlandırılır. Hesaplanan Alfa Katsayısı birime ait toplam skoru, ölçekte yer alan sorularının puanlarının toplanmasıyla elde edilen ölçeklerde, soruların birbirlerine olan benzerliğini veya yakın olmasıyla ortaya koyulan bir katsayıdır. Bu sayının negatif çıkması güvenirlilik modelinin bozulması anlamına gelmektedir.

Alfa katsayısına bağlı olarak ölçeğin güvenirliliği şu şekilde yorumlanır (Kalaycı, 2006:405):

- $0.00 < \alpha < 0.40$ ise ölçek güvenilir değildir
- $0.40 < \alpha < 0.60$ ise ölçeğin güvenirliliği düşük
- $0.60 < \alpha < 0.80$ ise oldukça güvenilir
- $0.80 < \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Katılımcıların anket formunda yer alan sorulara doğru cevaplar verip vermediğini inceleyebilmek için güvenirlilik analizi yapılmıştır. Güvenirlilik analizi sonuçları aşağıdaki gibidir:

Tablo 4.1: Ölçeklerin Güvenirlilik Analizi

Ölçekler	Önerme Sayısı	Alfa Değeri
Ticaret Hukuku Farkındalığı	14	0,970

Tablo 6.1'de gösterilen güvenirlilik analizi sonuçlarına göre "Ticaret Hukuku Farkındalığı" ölçeğinin 0,970 alfa değerleri ile oldukça güvenilir olduğunu söylemek mümkündür.

4.2. Araştırmaya Katılanların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde demografik özelliklere bakılarak ankete katılanların yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, işletme yöneticiliği süresi ve mevcut işletmedeki yöneticilik süresi gibi demografik değişken durumları ortaya konulmaktadır. Demografik değişkenlere ait veriler, aşağıda tablolar halinde sunulmaktadır.

Tablo 4.2: Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımları

Yaş	Sayı	%	Geçerli %	Kümülatif %
25-24	39	20,2	20,2	20,2
35-44	33	17,1	17,1	37,3
45-54	57	29,5	29,5	66,8
55 ve üzeri	64	33,2	33,2	100,0
Toplam	193	100,0	100,0	

Tablo 4.2'ye göre ankete katılan yöneticilerin %20,2'si 25-34, %17,1'i 35-44, %29,5'i 45-54, %33,2'si ise 45 ve üzeri yaş aralığında bulunduğu görülmektedir. En fazla oranı 64 kişi ile 55 ve üzeri yaş katılımcılar oluşturmaktayken, en düşük oranı ise 33 kişi ile 35-44 yaş arası katılımcılar oluşturmaktadır. Bu sonuçlara göre katılımcı yöneticilerin 55 ve üzeri yaş aralığında arttığı görülmektedir. 35-44 yaş grubu da ise 33 kişi ile katılım oranının oldukça düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 4.3: Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımları

Cinsiyet	Sayı	%	Geçerli %	Kümülatif %
Bay	152	78,8	78,8	78,8
Bayan	41	21,2	21,2	100,0
Toplam	193	100,0	100,0	

Tablo 4.3'e göre ankete katılan yöneticilerin 152 kişi ile %78,8'lik kısmının bay, 41 kişi ile %21,2'si ise bayanlardan oluştuğu görülmektedir. Bu verilerden hareketle alınan örnekleme yöneticilerin çoğunluğunun bay olduğu ve bayanların daha az sayıda yer aldıkları söylenebilir.

Tablo 4.4: Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları

Eğitim Durumu	Sayı	%	Geçerli %	Kümülatif %
İlkokul	5	2,6	2,6	2,6
Ortaokul	31	16,1	16,1	18,7
Lise	59	30,6	30,6	49,2
Ön lisans	85	40,0	40,0	93,3
Lisans ve Lisansüstü	13	6,7	6,7	100,0
Toplam	193	100,0	100,0	

Tablo 4.4'e göre ankete katılan yöneticilerin eğitim durumlarının; %2,6'sı 5 kişi ile ilkököl, %16,1'i 31 kişi ile ortaokul, %30,6'sı 59 kişi ile lise, %40,0'ı 85 kişi ile ön lisans, %6,7'si 13 kişi ile lisans ve lisansüstü mezunu olduğu görülmektedir. Örneklemin eğitim durumuna göre dağılımı tablosu incelendiğinde katılımcıların çoğunluğunun %40,0'ının (N=85) ön lisans, en az katılımcının ise %2,6'sının (N=13) düzeyinde eğitime sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 4.5: Katılımcıların İşletme Yöneticiliği Sürelerine Göre Dağılımları

Tecrübe Süresi	Sayı	%	Geçerli %	Kümülatif %
1-3 yıl	37	19,2	19,2	19,2
4-6 yıl	60	31,1	31,1	50,3
7-10 yıl	56	29,0	29,0	79,3
10 yıldan fazla	40	20,7	20,7	100,0
Toplam	193	100,0	100,0	

Tablo 4.5'e göre ankete katılan yöneticilerin işletme yöneticiliği sürelerinin; 37 kişinin %19,2 ile 1-3 yıl, 60 kişinin %31,1 ile 4-6 yıl, 56 kişinin %29,0 ile 7-10 yıl, 40 kişinin %20,7 ile 10 yıldan fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Oranların %31,1 ile 4-6 yıl aralığında belirmesi yöneticiliğe yeni başlayanların çoğunlukta olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.6: Katılımcıların Mevcut İşletmedeki Yöneticilik Sürelerine Göre Dağılımları

Tecrübe Süresi	Sayı	%	Geçerli %	Kümülatif %
1-3 yıl	98	50,8	50,8	50,8
4-6 yıl	51	26,4	26,4	77,2
7-10 yıl	29	15,0	15,0	92,2
10 yıldan fazla	15	7,8	7,8	100,0
Toplam	193	100,0	100,0	

Tablo 4.6'ya göre ankete katılan yöneticilerin mevcut işletmedeki yöneticilik sürelerinin; 98 kişinin %50,8 ile 1-3 yıl, 51 kişinin %26,4 ile 4-6 yıl, 29 kişinin %15,0 ile 7-10 yıl, 15 kişinin %7,8 ile 10 yıldan fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Oranların %50,8 ile 1-3 yıl aralığında belirmesi yöneticiliğe yeni veya değişim ile başlayanların çoğunlukta olduğunu göstermektedir.

4.3. Araştırmada Yer Alan Değişkenler İle İlgili Tanımlayıcı İstatistikler

Araştırmada yer alan değişkenler ticaret hukuku farkındalığı kapsamında incelenmiştir. Ankette değişkenleri ölçen her bir önerme için katılımcılardan, “1= Kesinlikle Katılmıyorum, 2= Katılmıyorum, 3= Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5= Kesinlikle Katılıyorum” seçeneklerinden sadece birini işaretlemeleri istenmiştir. Literatüre bakıldığında puanlar 4,21-5,00 aralığında ise 5= Kesinlikle Katılıyorum, 3,41-4,20 aralığında ise 4=Katılıyorum, 2,61-3,40 aralığında ise 3= Kararsızım, 1,81-2,60 aralığında ise 2= Katılmıyorum, 1,00-1,80 aralığında ise 1= Kesinlikle Katılmıyorum şeklinde değerlendirilmektedir.

Ankette, ticaret hukuku farkındalığına ilişkin 14 önerme yer almaktadır. Bu önermelerin frekans analizleri toplu olarak varılmıştır

Tablo 4.7: Ticaret Hukuku Farkındalığına İlişkin Bulgular

ÖNERMELER	A. O (\bar{X})	SS
1. Hukuk eğitimi alan yöneticiler ticari anlamda daha başarılı olmaktadır.	4,47	,990
2. İşletme yöneticiliğinde hukuki farkındalık önemlidir.	4,60	,771
3. Bir işletme yöneticisi olarak hukuki bilgi düzeyimi yeterli buluyorum.	3,73	1,070
4. Bir işletme yöneticisi olarak, yöneticilik süreniz boyunca işletmeniz hukuka aykırılıktan ötürü kanuni bir yaptırımla karşı karşıya kalmaz.	3,74	1,079
5. Yöneticisi olduğunuz işletmenin sahipleri, çalışanları ve tedarikçileri ile hukuki hakları ile ilgili bilgilendirilirler.	3,77	1,047
6. Ticari Şirketler Hakkında Bilgi Düzeyimi yeterli buluyorum.	3,72	1,038
7. Tüketici Hakları Hakkında Bilgi Düzeyimi yeterli buluyorum.	3,72	1,063
8. İşçi-İşveren Hakları Hakkında Bilgi Düzeyimi yeterli buluyorum.	3,69	1,019
9. İş Güvenliği Hakkında Bilgi Düzeyimi yeterli buluyorum.	3,68	1,041
10. Sigorta Hukuku Hakkında Bilgi Düzeyimi yeterli buluyorum.	3,57	1,054
11. Ticaret Sicili Hakkında Bilgi Düzeyimi yeterli buluyorum.	3,62	1,098
12. Haksız Rekabet Hakkında Bilgi Düzeyimi buluyorum.	3,68	1,070
13. Cari Hesaplar Hakkında Bilgi Düzeyimi yeterli buluyorum.	3,70	1,067
14. Kıymetli Evrak Hakkında Bilgi Düzeyimi yeterli buluyorum.	3,72	1,028
Genel Ortalama	3,81	,875

Tablo 4.7'de ticaret hukuku farkındalıklarına ilişkin önermeler yer almaktadır. Bu önermelerin aritmetik ortalamalarının en yüksek ve en düşük (\bar{X})= 4,47-3,57 aralığında “4=Katılıyorum” ve “5=Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğine denk geldiği görülmektedir. Anket çalışması katılan yöneticilerin ticaret hukuku farkındalıklarına ilişkin önermelerin genel aritmetik ortalaması (\bar{X})= 3,81'dir. Bu durum ise literatüre “4=Katılıyorum” seçeneğine denk geldiği görülmektedir. Bu durumda katılımcı yöneticiler genel olarak bilgilendirme ve bilgi düzeylerini içeren önermelere genel olarak katılmaktadırlar. En yüksek katılım dercesine sahip önereme “1. Hukuk eğitimi alan yöneticiler ticari anlamda daha başarılı olmaktadır” en düşük katılım dercesine sahip önereme ise “10. Sigorta Hukuku Hakkında Bilgi Düzeyimi yeterli buluyorum” dir.

4.4. Ticaret Hukuku Farkındalıklarının Yaş Grubu Değişkenine Göre İncelenmesi

Katılımcıların ticaret hukuku farkındalıklarının yaş gurubu değişkenine göre betimsel değerleri verilmiştir.

Tablo 4.8: Ticaret Hukuku Farkındalıklarının Yaş Grubu Değişkenine Göre Değerleri

Ölçek	Yaş	N	\bar{X}	SS
Ticaret Hukuku Farkındalığı	25-34	39	3,67	,82
	35-44	33	3,78	,85
	45-54	57	3,92	,76
	55 ve üzeri	64	3,83	1,02

Ticaret hukuku farkındalığı ölçeğinden aldıkları puanlar ve standart sapmalar sırasıyla; 3,67'ye 0,82, 3,78'e 0,85, 3,92'ye 0,76, 3,83'e 1,02 dir. Bu sonuçlardan hareketle en yüksek puanlamanın 3,92 ile 45-54 yaş grubunda olduğu, en düşük puanlamanın ise 3,67 ile 25-34 yaş grubunda olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 4.8'den anlaşıldığı üzere ticaret hukuku farkındalığı ölçeğinden aldıkları puanlar yaş grubuna göre farklılık göstermektedir. Bu farklılığın anlamlı olup olmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans (ANOVA) analizi yapılmıştır ve sonuçlar Tablo 6.9'da verilmiştir.

Tablo 4.9: Ticaret Hukuku Farkındalıklarının Yaş Grubuna İlişkin Tek Yönlü Varyans Analiz (ANOVA) Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	1,503	3	,501		
Grup içi	145,693	189	,771	0,650	0,584
Toplam	147,196	192			

Tablo 4.9'dan anlaşılacağı üzere ticaret hukuku farkındalığı ile yaş grubu arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (F=0,650; P=0,584>0,05). Bu durumda "H₁: Ticaret hukuku farkındalıkları ile yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır " hipotezi reddedilmektedir.

4.5. Ticaret Hukuku Farkındalıklarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

Katılımcıların ticaret hukuku farkındalıklarının cinsiyet değişkenine göre betimsel değerleri verilmiştir.

Tablo 4.10: Ticaret Hukuku Farkındalıklarının Cinsiyet Değişkenine Göre Analizi ve Bağımsız t-İstatistiği Sonuçları

Ölçek	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	sd	t	p
Ticaret Hukuku Farkındalığı	Bay	152	3,80	0,914	193	-,350	,062
	Bayan	41	3,85	0,719			

Tablo 4.10'da görüldüğü üzere araştırmaya 152 bay ve 41 bayan yönetici katılmıştır. Sırasıyla katılımcıların ticaret hukuku farkındalığı ölçeğinden aldıkları puanlar ve standart sapmalar; 3,80'e 0,914, 3,85'e 0,719 dur. Bu sonuçlardan hareketle en yüksek puanlamanın bayan katılımcılarda en düşük puanlama ise bay katılımcılardadır. Yapılan karşılaştırmada gruplar arasında anlamlı fark

tespit edilmiştir. $t(193) = -3,350$, $p < 0,05$. Bu durumda "H₂: Ticaret hukuku farkındalıkları ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık vardır " hipotezi reddedilmektedir.

4.6. Ticaret Hukuku Farkındalıklarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre İncelenmesi

Katılımcıların ticaret hukuku farkındalıklarının eğitim durumu değişkenine göre betimsel değerleri verilmiştir.

Tablo 4.11: Ticaret Hukuku Farkındalıklarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Değerleri

Ölçek	Eğitim Durumu	N	\bar{x}	SS
Ticaret Hukuku Farkındalığı	İlkokul	5	3,31	,86
	Ortaokul	31	3,69	1,13
	Lise	59	3,77	,88
	Ön lisans	85	3,94	,79
	Lisans ve Lisansüstü	13	3,69	,64

Eğitim durumuna göre katılımcıların ticaret hukuku farkındalığı ölçeğinden aldıkları puanlar ve standart sapmalar sırasıyla; 3,31'e 0,86, 3,69'a 1,13, 3,77'ye 0,88, 3,94'e 0,79 ve 3,69'a 0,64 dür. Bu sonuçlardan hareketle en yüksek puanlamanın 3,94 ile ön lisans olduğu, en düşük puanlamanın ise 3,31 ile ilkokul da olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 4.11'den anlaşıldığı üzere ticaret hukuku farkındalığı ölçeğinden aldıkları puanlar eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir. Bu farklılığın anlamlı olup olmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans (ANOVA) analizi yapılmıştır ve sonuçlar Tablo 6.12 de verilmiştir.

Tablo 4.12: Ticaret Hukuku Farkındalıklarının Eğitim Durumuna İlişkin Tek Yönlü Varyans Analiz (ANOVA) Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	3,403	4	,851		
Grup içi	143,793	188	,765	1,112	0,352
Toplam	147,196	192			

Tablo 4.12'den anlaşılacağı üzere ticaret hukuku farkındalığı ile eğitim durumuna arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($F=1,112$; $P=0,352 > 0,05$). Bu durumda "H₃: Ticaret hukuku farkındalıkları ile eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık vardır" hipotezi reddedilmektedir.

4.7. Ticaret Hukuku Farkındalıklarının İşletme Yöneticiliği Süresi Değişkenine Göre İncelenmesi

Katılımcıların ticaret hukuku farkındalıklarının işletme yöneticiliği süresi değişkenine göre betimsel değerleri verilmiştir.

Tablo 4.13: Ticaret Hukuku Farkındalıklarının İşletme Yöneticiliği Süresi Değişkenine Göre Değerleri

Ölçek	Deneyim Tecrübe	N	\bar{X}	SS
Ticaret	1-3 yıl	37	3,43	,92
Hukuku	4-6 yıl	60	3,93	,77
Farkındalığı	7-10 yıl	56	3,89	,81
	10 yıldan fazla	40	3,90	,99

İşletme yöneticiliği süresine göre katılımcıların ticaret hukuku farkındalığı ölçeğinden aldıkları puanlar ve standart sapmalar sırasıyla; 3,43'e 0,92, 3,93'e 0,77, 3,89'a 0,81 ve 3,90'a 0,99 dur. Bu sonuçlardan hareketle en yüksek puanlamanın 3,93 ile 4-6 yıl tecrübe sahibi olan katılımcılarda, en düşük puanlamanın ise 3,43 ile 1-3 yıl tecrübeye sahibi olan katılımcılarda olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo.4.13'den anlaşıldığı üzere ticaret hukuku farkındalığı ölçeğinden aldıkları puanlar işletme yöneticiliği süresine göre farklılık göstermektedir. Bu farklılığın anlamlı olup olmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans (ANOVA) analizi yapılmıştır ve sonuçlar Tablo 6.14'te verilmiştir.

Tablo 4.14: Ticaret Hukuku Farkındalıklarının İşletme Yöneticiliği Süresine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analiz (ANOVA) Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	6,949	3	2,316		
Grup içi	140,248	189	,742	3,121	0,027
Toplam	147,196	192			

Tablo 4.14'dan anlaşılacağı üzere ticaret hukuku farkındalığı ile işletme yöneticiliği süresi arasında anlamlı derecede farklılaştığı görülmektedir ($F=3,121$; $P=0,027>0,05$). Bu farklılaşmanın hangi grup ya da gruplar arasında olduğunu anlamak için LSD testi yapılmış ve sonuçlar Tablo.9.40 de verilmiştir.

Tablo 4.15: Ticaret Hukuku Farkındalıklarının İşletme Yöneticiliği Süresine İlişkin LSD Test Sonuçları

Eğitim Durumunuz		Ortalamalar Arası Fark (I-J)	Standart Hata	p
1-3 yıl	4-6 yıl	-,50431*	,18006	,006
	7-10 yıl	-,46111*	,18250	,012
	10 yıldan fazla	-,46979*	,19649	,018
4-6 yıl	1-3 yıl	,50431*	,18006	,006
	7-10 yıl	,04320	,16006	,788
	10 yıldan fazla	,03452	,17584	,845
7-10 yıl	1-3 yıl	,46111*	,18250	,012
	4-6 yıl	-,04320	,16006	,788
	10 yıldan fazla	-,00867	,17833	,961
10 yıldan fazla	1-3 yıl	,46979*	,19649	,018
	4-6 yıl	-,03452	,17584	,845
	7-10 yıl	,00867	,17833	,961

*p<0,05

Tablo 4.15'de verilen LSD analiz sonuçlarına göre işletme yöneticiliği süresi 1-3 yıl olan katılımcıların ticaret hukuku farkındalıkları 4-6 yıl, 7-10 yıl ve 10 yıldan fazla işletme yöneticiliği tecrübesine sahip olanlardan anlamlı derecede daha düşüktür. Bu durumda “H₀: Ticaret hukuku farkındalıkları ile işletme yöneticiliği süresi arasında anlamlı bir farklılık vardır ”, hipotezi kabul edilmektedir.

4.8. Ticaret Hukuku Farkındalıklarının Mevcut İşletmedeki Yöneticilik Süresi Değişkenine Göre İncelenmesi

Katılımcıların ticaret hukuku farkındalıklarının mevcut işletmedeki yöneticilik süresi değişkenine göre betimsel değerleri verilmiştir.

Tablo 4.16: Ticaret Hukuku Farkındalıklarının Mevcut İşletmedeki Yöneticilik Süresi Değişkenine Göre Değerleri

Ölçek	Deneyim Tecrübe	N	\bar{X}	SS
Ticaret Hukuku Farkındalığı	1-3 yıl	98	3,64	,92
	4-6 yıl	51	3,95	,86
	7-10 yıl	29	4,08	,68
	10 yıldan fazla	15	3,96	,83

Mevcut işletmedeki yöneticilik süresine göre katılımcıların ticaret hukuku farkındalığı ölçeğinden aldıkları puanlar ve standart sapmalar sırasıyla; 3,64'e 0,92, 3,95'e 0,86, 4,08'e 0,68 ve 3,96'a 0,83 dür. Bu sonuçlardan hareketle en yüksek puanlamanın 4,08 ile 7-10 yıl tecrübe sahibi olan katılımcılarda, en düşük puanlamanın ise 3,64 ile 1-3 yıl tecrübeye sahibi olan katılımcılarda olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo.4.16'dan anlaşıldığı üzere ticaret hukuku farkındalığı ölçeğinden aldıkları puanlar mevcut işletmedeki yöneticilik süresine göre farklılık göstermektedir. Bu farklılığın anlamlı olup olmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans (ANOVA) analizi yapılmıştır ve sonuçlar Tablo 6.17'de verilmiştir.

Tablo 4.17: Ticaret Hukuku Farkındalıklarının Mevcut İşletmedeki Yöneticilik Süresine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analiz (ANOVA) Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	6,251	3	2,084		
Grup içi	140,946	189	,746	2,794	0,042
Toplam	147,196	192			

Tablo 4.17'den anlaşılacağı üzere ticaret hukuku farkındalığı ile mevcut işletmedeki yöneticilik süresi arasında anlamlı derecede farklılaştığı görülmektedir (F=2,794; P=0,042>0,05). Bu farklılaşmanın hangi grup ya da gruplar arasında olduğunu anlamak için LSD testi yapılmış ve sonuçlar Tablo.6.18 de verilmiştir.

Tablo 4.18: Ticaret Hukuku Farkındalıklarının Mevcut İşletmedeki Yöneticilik Süresine İlişkin LSD Test Sonuçları

Eğitim Durumunuz		Ortalamalar Arası Fark (I-J)	Standart Hata	p
1-3 yıl	4-6 yıl	-,31025*	,14910	,039
	7-10 yıl	-,43915*	,18255	,017
	10 yıldan fazla	-,31501	,23943	,190
4-6 yıl	1-3 yıl	,31025*	,14910	,039
	7-10 yıl	-,12890	,20084	,522
	10 yıldan fazla	-,00476	,25365	,985
7-10 yıl	1-3 yıl	,43915*	,18255	,017
	4-6 yıl	,12890	,20084	,522
	10 yıldan fazla	,12414	,27465	,652
10 yıldan fazla	1-3 yıl	,31501	,23943	,190
	4-6 yıl	,00476	,25365	,985
	7-10 yıl	-,12414	,27465	,652

*p<0,05

Tablo 4.18'de verilen LSD analiz sonuçlarına göre mevcut işletmedeki yöneticilik süresi 1-3 yıl olan katılımcıların ticaret hukuku farkındalıkları 4-6 yıl ve 7-10 yıl işletme yöneticiliği tecrübesine sahip olanlardan anlamlı derecede daha düşüktür. Bu durumda "H₅: Ticaret hukuku farkındalıkları ile mevcut işletmedeki yöneticilik süresi arasında anlamlı bir farklılık vardır", hipotezi kabul edilmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ticari işletme kanunda tamamen açık olarak tanımlanmamış olsa bile, yasalar ticaret hukukunun temelini oluşturmaktadır. TTK'de geçen madde 11/1'de bahsedilen ticarethane, fabrika ve ticari şekilde işletilen işletmeler olarak tanımlanmakta ve ticari işletmeler olarak sayılmaktadır. Burada sadece hangi işletmelerin ticari işletme olabileceği anlatılmak istenmiştir. Tanım bakımından ise Ticaret Sicili Tüzüğü'nde en önemli düzenlemeye yer verilmektedir. Buradaki tanımda ise açıkça belirtilmiş ve gelir sağlama hedefi olmayan ve süreklilik arz etmeyen faaliyetlerle Türk Ticaret Kanunu'nun madde 17'sinde anlatılan esnaf işletmesi, sınır düzeyini geçmeyen işlemler ticari işletme sayılmayacağı anlatılmıştır (TST. 14/II).

Türk Ticaret Kanunu ticari işletmelerden tarafından büyük bir önem taşısa da doğrudan yasada tanımlanmadığından ve ticari işletme kavramının kanunda yer almaması, diğer taraftan ticarethane, fabrika ve ticari şekilde işletilen diğer müesseselerin tanımının yapılması sanki ticari işletmeyi tanımlanması açısından bahsi geçen üç işletme türüne aitmiş gibi bir düşünce uyandırdığından oldukça gereksiz niteliktedir. Ticari işletmenin malvarlığını oluşturan iktisadi değerler tahdidi olacak şekilde değil, sadece çok özgün olan örnekler olarak (tadadi) sayılmışlardır. Bu bağlamda ticari işletme bir bütün olarak ele alınmalıdır.

Ticari hayatı yakından ilgilendiren ve yeniden yapılandırılarak düzenlenen 6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu pek çok esasları içermekte bu yönüyle de toplumun bütün olarak ilgilendiren ve bilgilendiren temel bir kanun olarak bilinmektedir. Genel olarak gerekçesine bakıldığında ise kanunu düzenleyenlerin böylesine temel bir kanunu düzenlerken ticari hayatı bunlarla birlikte yapılan bütün iş ve işlemleri daha hızlı, pratik yapılabilmesi, ticari hayatta her türlü işlemlerin kolaylığının sağlanması ve bu alanda her türlü işlemlerin şeffaflığı ve esnekliği de bazı temel amaçları göz önünde bulundurduğunu göstermektedir. Bu amaçların yerine getirilmesi de zamana bağlı olarak gözetilecektir. Ancak bu alanda devam eden tartışmalarda uzun bir süre yerine koruyacak gibi görülmektedir. Yeni kanunla eski kanun hükümleri revize edilmekle birlikte uygulamada daha kolay ve anlaşılacağı bir dile çevirmek diğer yandan da günümüz koşullarına da gerektirdiği bir takım yeni kanunlara da yer verilmektedir.

Bu çalışmamızda, Gaziantep ilinde bulunan halı ve iplik işletmeleri yöneticilerinin ticaret hukuku farkındalıklarının incelenmesi amaçlanmıştır. İşletme yöneticilerinin ticaret hukuku farkındalıkları ile demografik özelliklere göre farklılıkların incelenmesi araştırma kapsamında ele alınmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular şu şekilde özetlenebilmektedir:

Ticaret Hukuku Farkındalığı ölçeğinin güvenilirliği 0,970 alfa değerleri ile oldukça güvenilir olarak kabul edilmiştir. Katılımcı yöneticilerin demografik değişkenlere göre dağılımları:

- Yaş dağılımlarının 55 ve üzeri yaş aralığında arttığı, 35-44 yaş grubu da ise 33 kişi ile katılım oranının oldukça düşük olduğu görülmektedir.
- Cinsiyet dağılımlarının çoğunluğunun bay olduğu ve bayanların daha az sayıda yer aldıkları görülmektedir.
- Eğitim durumu dağılımlarının çoğunluğunun %40,0'ının (N=85) ön lisans, en az katılımcının ise %2,6'sının (N=13) düzeyinde eğitime sahip olduğu görülmektedir.
- İşletme Yöneticiliği Süresi dağılımlarının çoğunluğunun 4-6 yıl aralığında belirmesi yöneticiliğe yeni başlayanların çoğunlukta olduğunu göstermektedir.
- Mevcut İşletmedeki Yöneticilik Süresi dağılımlarının çoğunluğunun 1-3 yıl aralığında belirmesi yöneticiliğe yeni veya değişim ile başlayanların çoğunlukta olduğunu göstermektedir.

Araştırmada yer alan değişkenler ile ilgili tanımlayıcı istatistikler göre katılımcıların ortalamalarının en yüksek ve en düşük (\bar{X})= 4,47-3,57 aralığında "4=Katılıyorum" ve "5=Kesinlikle

Katılıyorum” seçeneğine denk geldiği görülmektedir. Anket çalışması katılan yöneticilerin ticaret hukuku farkındalıklarına ilişkin önermelerin genel aritmetik ortalaması $(\bar{X}) = 3,81$ 'dir. Bu durum ise literatüre “4=Katılıyorum” seçeneğine denk geldiği görülmektedir. Bu durumda katılımcı yöneticiler genel olarak bilgilendirme ve bilgi düzeylerini içeren önermelere genel olarak katılmaktadırlar. Bu durum katılımcı yöneticilerin ticaret hukuku farkındalıklarının yüksek olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Halı ve iplik işletme yöneticilerinin ticaret hukuku farkındalıklarının yaş, cinsiyet, eğitim durumu değişkenine göre anlamı bir farklılığın olmadığı ancak işletme yöneticiliği ve mevcut işletme yöneticiliği süreleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. İşletme yöneticiliği süresi 1-3 yıl olan katılımcıların ticaret hukuku farkındalıkları 4-6 yıl, 7-10 yıl ve 10 yıldan fazla işletme yöneticiliği tecrübesine sahip olanlardan anlamlı derecede daha düşüktür ayrıca mevcut işletmedeki yöneticilik süresi 1-3 yıl olan katılımcıların ticaret hukuku farkındalıkları 4-6 yıl ve 7-10 yıl işletme yöneticiliği tecrübesine sahip olanlardan anlamlı derecede daha düşüktür. Bu durum göstermektedir ki yöneticilerin tecrübe süresi arttıkça ticaret hukuku farkındalıkları önemli derecede artmaktadır.

Yapılan bu araştırmanın kısıtları, sadece bir ili kapsamı, iş kollarının birbirine benzer olması ve farklı kategorilere ayrılamamasıdır. Bu kısıtların ortadan kalktığı ve ülke genelini temsil edecek bir araştırmayla çok daha farklı sonuçlarla ulaşmanın mümkün olabileceği düşünülmektedir. Bütün bunların yanında örnekleme alınan Gaziantep ilinde bulunan halı ve iplik işletme yöneticilerinin ticaret hukuku farkındalıklarının genel olarak yüksek olduğu ayrıca elde edilen bulgular doğrultusunda tecrübe ile ticaret hukuku farkındalığının arttığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

- BAHTİYAR, MEHMET (2012), “Ticari İşletme Hukuku” 11. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul.
- BAŞOĞLU, BAŞAK VE KADİR BERK KAPANCI (2016), “Ttk ve İlgili Mevzuat” Vedat Kitapçılık, İstanbul.
- ÇETİNER, SELMA VE A. EBRU BOZKURT YÜKSEL (2017), “Ticari İşletme ve Şirketler Hukuku” Seçkin Yayıncılık, İstanbul.
- EMİNOĞLU, CAFER (2014), “Türk Ticaret Kanunu'nda Kurumsal Yönetim” On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- KARAHAN, SAMİ (2004), “Ticari İşletme Hukuku” Mimoza Yayınları, İstanbul.
- KARAHAN, SAMİ VE İBRAHİM ARSLAN (2015), “Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat” Mimoza Yayınları, İstanbul.
- KAYAR, İSMAİL (2015), “Ticaret Hukuku” 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, İstanbul.
- KOÇEL, TAMER (2014), “İşletme Yöneticiliği” Beta Yayınları, İstanbul.
- KÖSE, RABİA (2016), “Ticaret Hukuku” Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- MUCUK, İSMET (2013), “Modern İşletmecilik” Türkmen Kitabevi, İstanbul.
- MUTLUER, M. KAMİL VE TALYA ŞANS UÇARYILMAZ (2014), “İşletme Hukuku” Turhan Kitabevi, İstanbul.
- ŞANLI, CEMAL VE NURAY EKŞİ (2005), “Uluslararası Ticaret Hukuku” Arıkan Basım Yayın, İstanbul.
- TAŞKENT, SAVAŞ (2012), “İşletme Hukuku Bilgisi” Beta Yayınları, İstanbul.
- Türk Ticaret Kanunu (2011), “6102 Sayılı Kanun” Yayımlandığı Resmi Gazete Tarih: 14/2/2011. Resmi Gazete Sayı: 27846. Cilt: 50.
- ÜLGEN, HÜSEYİN, MEHMET HELVACI, ABUZER KENDİGELEN, ARSLAN KAYA VE FÜSUN NOMER ERTAN (2015), “Ticari İşletme Hukuku” On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.